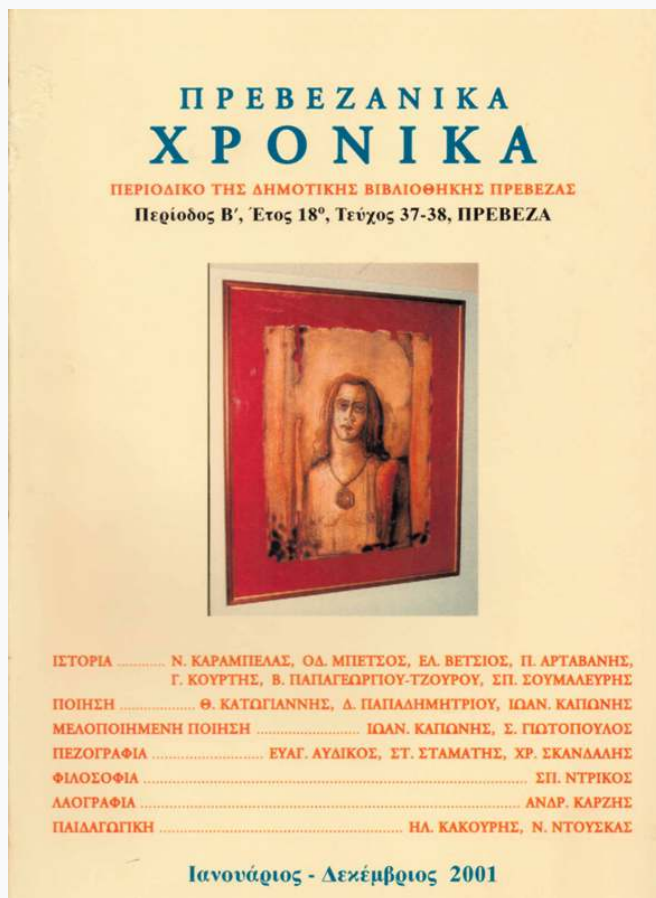

Πρεβεζάνικα Χρονικά

No 37-38 (2001)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 37-38 (2001)

Ο διωγμός της Ορθοδοξίας στα 1890

Βικτωρία Παπαγεωργίου - Τζούρου

doi: [10.12681/prch.29210](https://doi.org/10.12681/prch.29210)

Copyright © 2022, Βικτωρία Παπαγεωργίου - Τζούρου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Παπαγεωργίου - Τζούρου Β. (2022). Ο διωγμός της Ορθοδοξίας στα 1890. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (37-38), 87-91.
<https://doi.org/10.12681/prch.29210>

Ο διωγμός της Ορθοδοξίας στα 1890

Επιμέλεια:
ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ-ΤΖΟΥΡΟΥ
Χημ. Μηχανικός,
Προϊσταμένη Τμ. Βιομηχανίας Ν.Α. Πρέβεζας

Από χειρόγραφο του παππού μου Στυλιανού Παπαγεωργίου, αυτόπτη μάρτυρα στα περιγραφόμενα γεγονότα του 1890, διαβάζω για τον διωγμό της Ορθοδόξου Χριστιανικής Εκκλησίας στα χρόνια του Αβδούλ Χαμίτ Χαν, Σουλτάνου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Γράφει ο παππούς σαράντα ένα χρόνια μετά (το 1931):

« Εημέρωσε ή 26η Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1890 ἑορτή τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Δημητρίου. Αἱ καμπάναι τῶν ἐκκλησιῶν δέν ἐκτύπουν πλέον ὅπως προσκαλέσωσι τούς πιστούς εἰς τό ἐκκλησίασμα, διότι ὁ αἰμοχαρής Ἀβδούλ Χαμίτ Χάν εἶχε κηρύξει ἐν διωγμῷ τήν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν θέλων νά ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῆς τά προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τά ὅποια εἶχεν ἀποκτήσει ἀπό Μωάμεθ τοῦ Κατακτητοῦ. Εἶχον δέ διαταχθῆ ἐκ τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου πάντες οἱ Μητροπολιταί ὅπως ἐγκαταλείψωσι τάς ἔδρας των καί ἀναχωρήσωσι εἰς τινά Μονήν μέχρι πέρατος τοῦ ζητήματος, μή πράττοντες οὐδεμίαν ἱεροτελεσίαν. Ἐπίσης δέ καί οἱ ἱερεῖς ἔλαβον τάς ἰδίας διαταγάς παρά τῶν Μητροπολιτῶν.

Ἐνώ εὐρισκόμεθα εἰς τοιαύτην ψυχικήν κατάστασιν αἴφνης τήν 10ην π.μ. ἠκούσθη νά κτυπᾷ ἡ καμπάνα μόνον τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καλοῦσα τούς πιστούς νά προσέλθωσι καί προσευχηθῶσιν εἰς τόν Θεόν διά τελευταίαν φοράν, μετά τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιερέως Ἰωακείμ Σγουροῦ (τελευταίως Θεσσαλονίκης).

Οὕτω λοιπόν προσῆθλον ὅλοι σχεδόν οἱ χριστιανοί μηδέ τῶν γυναικοπαίδων ἐξαιρουμένων. Τότε ὁ ἀειμνήστος Ἰωακείμ ἤρχισε νά ὁμιλῇ πρὸς τό ἐκκλησίασμα παριστῶν τόν διωγμόν τῆς Ἐκκλησίας παρά τοῦ Σουλτάν Χαμίτ μέ

Πρεβεζάνικα Χρονικά

τά μελανότερα χρώματα, καί ὅτι πλέον δέν θά ἔχωμεν θρησκοειάν ἐλευθέραν, ἀλλά θά προσευχώμεθα ὄχι πλέον ἐν τῷ φανερῷ ἀλλ' ἐν κρυπτῷ, ὅτι τοὺς νεκρούς μας θά θάπτωμεν ὄχι μέ πομπάς, οὔτε θά συνοδεύεται ὁ νεκρός ἀπό τοὺς συγγενεῖς καί φίλους μέχρι τῆς τελευταίας του κατοικίας, ἀλλά μόνον θά τόν φέρωσι τέσσαρες μόνον ἀχθοφόροι, ὁ δέ ἱερεὺς ὅστις θά συνοδεύῃ τόν νεκρόν θά εἶναι χωρίς ἄμφια καί μόνον μέ μίαν μικράν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν, καί τόσα ἄλλα μᾶς εἶπεν εἰς τόν λόγον του ὁ ἀείμνητος, ὥστε ὅλον τό ἐκκλησίασμα περιῆλθεν εἰς μίαν τοιαύτην ἀπόγνωσιν ψυχικὴν, ὥστε ὅλοι μας ἐπὶ πολλήν ὥραν εὐρέθημεν ὡς ἀπολιθωμένοι.

Ἔταν δέ ὁ Ἀρχιερεὺς κατῆλθε τῆς Ὁραίας Πύλης καί ἤρχισε νά προσεύχεται διὰ τελευταίαν φοράν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν Ἀγίων, ἔ! Τότε, τό τί ἔγινεν ἐκείνην τήν ὥραν ἐντός πρῶτον τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, δέν περιγράφεται.

Δέν ἔμεινεν ὀφθαλμὸς ἀνθρώπου ὄχι νά δακρύσῃ μόνον, ἀλλά νά κλαύσῃ ἀπαρηγόρητα. Ὅτε δέ ἐτελείωσεν ὁ λόγος τοῦ Ἀρχιερέως ὡς καί αἱ δεήσεις, ἐξήλθομεν τῆς Ἐκκλησίας διὰ νά συνοδεύσωμεν τόν Ἀρχιερέα μέ τόν Διάκονόν του μέχρι τῆς Μονῆς τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων (Λιθάρι).

Ἰππευσαν οἱ δύο αὐτοί καί ἔφερον κάλυμμα, ἀντί τοῦ καλιμαύκι, σκοῦφον καλογερικόν καί ὅλος αὐτός ὁ ὄγκος τοὺς ἠκολούθει, ἀλλ' ἐν τῇ παραφορᾷ του καί τῇ ἀπελπιόῃα του φωνάζων «ζήτω ἡ Ὁρθοδοξία, κάτω ἡ τυραννία» καί ἐπέτα τά φέσια εἰς τόν ἀέρα εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας. Ἦτο σωστή ἐπανάστασις.

Ἔταν δέ ἐφθάσαμεν εἰς τόν τεκέ τοῦ Σέη Σαμπρί, ἤρχето ἐξ ἀντιθέτου ἕνας στρατιώτης μέ ἕν ἄλογον φορτωμένον χόρτον καί ἐπειδὴ τό μέρος ἦτο στενόν ἐφώναξεν ὁ διάκος τοῦ στρατιώτου «πίσω» (γκερί), ἀλλ' ἐκεῖνος μή γνωρίζων τί συμβαίνει δέν ἐγύρισεν. Τότε ἐξεκρέμασεν ὁ διάκος τό βραχύκανόν του διὰ νά τόν κτυπήσῃ, ἀλλ' ἄλλοι ψυχραιμότεροι τόν ἠμπόδιαν καί οὔτω ἐπρολήφθη τό κακόν.

Πλεῖστοι δέ ἦσαν ὀπλισμένοι καί ὅταν ἐξήλθομεν τῆς Πύλης Ἰωαννίνων ἤρχισαν νά πυροβολοῦν εἰς τόν ἀέρα, καί τοῦτο ἦτο μία πρόκλησις ἐναντίον τοῦ καθεστῶτος.

Εἰς τήν Πύλην Ἰωαννίνων παρευρίσκοντο ἐλάχιστοι Ἀξιωματικοί τῆς χωροφυλακῆς καί ἀστυνομίας (διότι ὅλος ὁ στρατός καί οἱ πολῖται, κατά διαταγήν τοῦ Μουτασερίφη Ἀβδούλ Ρεφίς, εἶχον κλεισθῆ στοὺς στρατώνας καί εἰς τὰς οἰκίας των). Ἔταν δέ ὁ λαός εἶδε τοὺς Ἀξιωματικούς αὐτοὺς ὀρθίους, τότε ἔγινε πανδαιμόνιον, ἀπό τό «ζήτω ἡ Ὁρθοδοξία, κάτω ἡ τυραννία». Αὐτοί δέ δέν ὠμίλησαν εἰς κανένα, ἀλλ' ἐσημείωσαν πολλούς ὡς πρωτεργάτας τῆς στάσεως. Ἔταν δέ ἐφθάσαμεν εἰς τήν θέσιν «Δύο ἀδέλφια» μᾶς καθικέτευσεν ὁ μακαρίτης Ἰωακείμ, ὅπως ἐπιστρέψωμεν στά σπίτια μας πρὸς ὄφελος ἰδικόν του καί ἡμῶν. «Δέν ἐγνώριζα, μᾶς εἶπε, τί ἄνθρωποι εἴσθε. Ἐάν ἐγνώριζα δέν θά

προέβαινα ποτέ εις τό διάβημα ὅπου προέβην»*.

Τόν ἀφήσαμε λοιπόν καί ἀνεχώρησε μαζί μέ τόν Διάκονόν του, κατόπιν τῶν πολλῶν παρακλήσεών του, διά τήν Μονήν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (Λιθάρη), ἡμεῖς δέ ἐγυρίσαμεν εἰς τά σπίτια μας περίλυποι καί εἰς ἀπόγνωσιν ὅτι δέν θά ἔχωμεν πλέον θρησκείαν, διότι μᾶς τήν ἀφήρεσεν ὁ αἰμοχαρής Ἀβδούλ Χαμίτ.

Οὕτως εἶχον τά πράγματα ὅτε τήν ἐπιούσαν συνέλαβον ἐκ τῶν πολιτῶν τούς Χαρίλαον Τόλιαν, Χρηστον Ψηλοδημήτην ἢ Ζήκαν, Βλάχον Κεχρᾶν ἢ Μπακοῦκον, Σπύρον Λουκᾶν ἢ Σάλιαρην καί Κώσταν Λουκᾶν.

Τό μεσονύκτιον δέ τῆς 28 πρὸς τήν 29 Ὀκτωβρίου ὑπό μεγάλην συνοδείαν ἐστάλησαν εἰς Ἰωάννινα ὡς στασιασταί κατά τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐκεῖθεν δέ ἐζήτησαν ὁδηγίας παρά τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εἰς τόν κατάλογον δέ τῶν συλληφθέντων περιλαμβάνετο καί ὁ μακαρίτης Ἀλέξιος Ντόντης ἢ Χαρίσης, ὁ μετέπειτα ἀδίκως δολοφονηθεὶς παρά τοῦ τότε Ἑλληνικοῦ Κομιτάτου ὡς δῆθεν προδότης αὐτοῦ.

Μετά τήν ἀποστολήν αὐτῶν εἰς Ἰωάννινα, καλεῖ τόν Ἀλέξιον Ντόντην ὁ Μουτασερίφης Ἀβδούλ Ρεφίς καί τοῦ λέγει νά ἀναχωρήσῃ δι' Ἰωάννινα μέ συστατικήν ἐπιστολήν του πρὸς τόν ἐκεῖ Βαλῆν, ὅπως ἀπελευθερώσῃ τόν γαμβρόν του Χαρ. Τόλιαν. Μόλις δέ ἔφθασεν ἐκεῖ ὠδήγησαν καί αὐτόν εἰς τὰς φυλακάς μαζί μέ τοὺς ἄλλους.

Ὁ Βαλῆς ὅμως Ἰωαννίνων διά νά μὴν ὑστερήσῃ καί αὐτός ἀπὸ συλλήψεις ἄνευ λόγου συνέλαβεν μερικοὺς Ἰωαννίτας ἐκ τῶν καλλιτέρων τοῦ τόπου, τοῦτο διά νά τρομοκρατήσῃ τήν δυστυχῆ Ἠπειρον.

Κατά διαταγήν λοιπόν τῆς Κων/πόλεως ἐστάλησαν εἰς Κων/πολιν μέσω τῶν Ἁγίων Σαράντα σιδηροδέσμοι πάντες οἱ ἐν Πρεβέζῃ καί Ἰωαννίνοις συλληφθέντες, τό δέ ταξιδιόν των μέχρι Κων/πόλεως ὑπῆρξεν ὡς ἐκ τῆς κακοκαιρίας ἀπελπιστικόν. Ὄταν ἔφθασαν ἐκεῖ, ἔβαλον ὅλους εἰς τὰς σκοτεινάς φυλακάς καί τοὺς ἐβασάνιζον μέχρι τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων, ὅτε ἀπεφυλακίσθησαν τῇ ἐπεμβάσει τοῦ τότε Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ῥωσιῶν Τσάρου Νικολάου, καί ἐδώθησαν καί πάλιν τά προνόμια σῶα στήν Μεγάλην Ἐκκλησίαν.

Μόλις δέ ἐλήφθη τηλεγράφημα ἐκ τῶν Πατριαρχείων στήν Ἱεράν Μητρόπολιν διά τό εὐχάριστον αὐτό γεγονός, ἐσπεύσαμεν μέ ἄμαξαν εἰς τοὺς Ἁγί-

---

* Ὁ ἀείμνηστος Ἰωακείμ Σγουρός ἦτο εἷς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων καί ἠθικωτέρων Ἀρχιερέων τοῦ τότε Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Κατήγετο δέ ἀπὸ ἀρίστην οἰκογένειαν τῆς Χίου καί κατετάγη εἰς τόν μοναχικόν βίον, ὄχι ἀπὸ βιοποριστικόν σκοπόν, διότι ἦτο πολὺ πλούσιος, ἀλλ' ἀπὸ ἔρωτα πρὸς τήν θρησκείαν.

Πρεβεζάνικα Χρονικά

ους Ἀποστόλους, ἐγώ, Σπῦρος Κρόκος, Γεώργιος Κονκούρης καί Γερ. Περδίκης νά φέρωμεν τόν Δεσπότην μας μόνον του, διότι ὁ Διάκονός του τόν εἶχεν ἐγκαταλείψει. Καθ' ὁδόν ὅμως εἶδομεν ἔφιππον ἀγγελιοφόρον (Σουφαρῆ) ὅστις προηγῆθη ἡμῶν καί ὁ ὁποῖος ἐπήγαινεν ἔγγραφον τοῦ Μουτασερίφη, τό ὁποῖον τοῦ ἔλεγεν, ὅπως ἔλθη περί τό μεσονύκτιον εἰς τήν πόλιν, διά νά μὴν ἔχωμεν δευτέρας σκηνάς.

Ὅταν δέ ἡμεῖς ἐφθάσαμεν ἐκεῖ καί τοῦ ἠσπάσθημεν τήν δεξιάν τόν παρακάλεσαμε νά ἔλθη μέ τό ἀμάξι. Αὐτός ὅμως ἐκτελῶν τήν διαταγήν τοῦ Μουτασερίφη μᾶς ἠρνήθη τό τοιοῦτον καί ἀφοῦ ἐγευματίσαμεν μαζί, μᾶς παρεκάλεσε νά ἀναχωρήσωμεν καί ὅτι αὐτός θά ἤρχετο τήν νύκτα διά νά ἀποφύγη τās διαδηλώσεις καί Κύριος οἶδε τί ἤθελε συμβῆ κατά τήν ὑποδοχήν ἐάν ἤρχετο ἡμέρα.

Πράγματι οὕτω ἔγινε καί τήν ἐπιούσαν τῶν Χριστουγέννων ἤρχισαν δαιμονιωδῶς νά κτυποῦν ἀπό πρωΐας ὅλαι αἱ καμπάναι τῶν ἐκκλησιῶν καί ἐδοξάσαμεν τόν Θεόν, ὅτι ἐδώθησαν καί πάλιν τά προνόμια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τά ὁποῖα προνόμια εἶχεν ἀπό ἑκατοντάδων ἐτῶν καί διετηρήθησαν δυστυχῶς μέχρι τῆς καταστροφῆς τῆς Μ. Ἀσίας. »

Αὐτά γράφει ὁ παπούς για το κλείσιμο των εκκλησιῶν στις 26 Οκτωβρίου 1890 και τις διώξεις των Πρεβεζάνων.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΑΡ. 15.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ ΛΕΠΤΑ 10.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΠΡΕΒΕΖΑ, 4 Νοεμβρίου.

Τὸ κλεισίμον τῶν ναῶν.—Μεγάλη διαδύλωδις.—Προσφώνησις τοῦ Ἀρχιερέως.—Ἡ ἀναχώρησις αὐτοῦ.—Συμβούλια καὶ μέτρα Ὀθωμανῶν.

Εἰς ἄκρον συνεκινήθη καὶ ἡ ἡμετέρα πόλις διὰ τὸ κλεισίμον τῶν ναῶν. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐδημοσιεύθη παρὰ τῆς ἐνταῦθα Διοικήσεως ἔγγραφον, δι' οὗ ἐκφράζει ἡ Πύλη τὴν λύπην τῆς διὰ τὸ γεγονός, ἐπιρρίπτει δὲ τὴν εὐθύνην εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Τὴν ἐπισύσαν τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ὁ Σ. ἀρχιερεὺς ἡμῶν, ἐπανέλθων ἐκ τῆς περιουσίας του, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τοὺς δημογέροντας καὶ ἐδήλωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι τῆς ἐκκλησίας κηρυχθεῖσης ἐν διωγμῷ, δὲν ὑφίσταται πλέον ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή. Τὴν ἡν δὲ πρωινήν ὥραν τουρκικῶν, φέρων τὰ ἀρχιερατικὰ αὐτοῦ ἐγκόλπια καὶ τὴν ποιμεναρχικὴν ράβδον του, παρακολουθούμενος δὲ καὶ παρὰ ἱερέων, μετέβη παρὰ τῷ Διοικητῇ καὶ ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι παύει τοῦ νὰ ἀρχῆ ἐκκλησιαστικῶς. Ἐξελθὼν εἶτα τοῦ θαλάμου ἀφῆρεσε τὰ ἐγκόλπια αὐτοῦ, ἀφῆκε τὴν ράβδον του καὶ λαβὼν μοναχικὸν κομβολόγιον κατέβη ἐκ τοῦ διοικητηρίου Ἐνδοκροῦ καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους, ὅπου ἀνέμενε τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν.

Ὁ ἀρχιερεὺς, προσευχθεὶς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνήγγειλεν εἰς τὸ πλῆθος τὸν διωγμὸν αὐτοῦ καὶ τὸ κλεισίμον τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ του ναῶν, συνέστησε δὲ εἰς τὸν λαὸν ὑπομονὴν καὶ τὴν μὴ παράλειψιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Προσεύχεσθε, εἶπεν, εἰς τὰς κρύπτας ἡμῶν, ὡς οἱ προπάτορές μας, διότι εὕρισκόμεθα εἰς δυστυχεῖς χρόνους. Ἐγὼ παῦω πλέον νὰ εἶμαι ἀρχιερεὺς σας· εἶμαι ἄπλοῦς μοναχὸς καὶ θ' ἀπέλθω εἰς τινα μονήν.

Ἡ συγκίνησις τοῦ λαοῦ ἦτο ἀπερίγραπτος. Ὅλοι ἐκλαίον. Παιδιά, ἔχετε φρόνησιν καὶ πίστιν πρὸς τὸν Σιωτήρα, ἐφώνησε τότε ὁ ἀρχιερεὺς, ζητήσας δὲ συγκινήσασθαι παρὰ τοῦ πλῆθους διηυθύνθη πρὸς τὴν Μητρόπολιν, καθ' ὃν χρόνον ἅπαντα τὰ ἐργαστήρια τῶν χριστιανῶν ἐκλείοντο. Ὁ ἀρχιερεὺς ἐκάλυψε διὰ μελανοῦ πέπλου τοὺς Σταυροὺς τῶν ναῶν, οἵτινες τότε ἐκλείσθησαν ἐν μέσῳ σφοδροῦ ἀναβρασμοῦ τοῦ πλῆθους.

Ὁ Διοικητὴς φοβηθεὶς ἐπέβη ὀχλήματος καὶ μεταβάς παρὰ τῷ στρατ. Διοικητῇ συνέστησεν αὐτῷ ὅπως ἀπόσχῃ πάσης ἐπεμβάσεως πρὸς ἀποφυγὴν ρήξεων· ἐδιπλασιάσθησαν ὁμῶς αἱ φρουραὶ τῆς πόλεως, εἰς τοὺς στρατιωτικὰς διενεμήθησαν φυσίγγια, ἐθεώρουν δὲ

οἱ Ὀθωμανοὶ ἀνακατέψαι τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἀνευ δυσαρτέτων συνεπειῶν.

Τὴν ἐπιστάσιν, ἀναχωροῦντος τοῦ Ἱεράρχου ἡμῶν, τὰ καταστήματα τῶν χριστιανῶν καὶ πάλιν ἐκλείσθησαν, ἡ πόλις δὲ περιεβλήθη περιβόλῃν πέπθου. Ὁ Ἱεράρχης, φέρων ἄπλοῦν μοναχικὸν ἔνδυμα, διέσχυσεν τὸ περὶ τὴν Μητρόπολιν συνηγμένον πλῆθος καὶ διηυθύνθη εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, πέραν τοῦ ὁποίου εἶχον συναθροισθῆ ἄλλοι χριστιανοὶ σὺν γυναίξιν καὶ παισίν. Ἐν τῷ ναῷ παρήσαν οἱ διεμνηθεῖς τῶν προξένων Ἑλλάδος, Ἀγγλίας καὶ Ἰταλίας. Ὁ Ἱεράρχης, ἀναβάς ἐπὶ τῆς Ὀραίας Πύλης προσεφώνησεν ὡς ἔξῃς τὸ χριστιανικὸν πλῆθος.

Τὴν θλίψιν ἡμῶν καταβύβασαν οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἰσχυροὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται δὲ νὰ λέγωμεν ὅτι εἰμεθα χριστιανοί. Τὰς ἐκκλησίας μας κλείουσι, τοὺς Ἀρχιερεῖς σας φυλακίζουσι καὶ ἐξαφανίζουσι, ὀβρίζουσι τοὺς ἱερεῖς σας καὶ τοὺς φυλακίζουσι, κλείουσι τὰ σχολεῖά σας ἵνα μὴ τὰ τέκνα σας διδασκωνται τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων σας καὶ ἀπύξουσιν τὸς περιουσίας σας. Δὲν ἔχετε πλέον ναοὺς διὰ νὰ προσευχηθῆτε, τὰ τέκνα σας δὲν θὰ βλαπτῶνται, οἱ ψυχὸρραγοῦντες δὲν θὰ κοινωνῶσι τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εἰς τοὺς ἀποθνήσκοντας συγγενεῖς σας δὲν θὰ δίδετε τὸν τελευταῖον ἀσποσμόν, θὰ θάπτετε δὲ αὐτοὺς ἀνευ ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς.

Ὁ Ἱεράρχης ἡμῶν στραφείς εἶτα πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας ἐδείχθη ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰκέτευσε τὸν Θεόν, ὅπως φρονίσῃ διὰ τὸ ποίμνιον του. Τὸ πλῆθος ἐκλαίει, σφοδρὰ δὲ συγκίνησις εἶχε καταλάβει αὐτό. Ἐν τῷ μεταξύ ἠκούσθησαν ζωηραὶ ζήτησιν, ἡρωαὶ ὑπὲρ τοῦ Ἱεράρχου καὶ τῶν προνομίων. Ὁ Ἱεράρχης τῷ μῶν, συνοδευόμενος εἶτα ὑπὸ τοῦ πλῆθους, ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ. Ὅλας ἀνῆρχετο εἰς 3,000 περίπου, καθ' ἣν ὥραν ὁ Ἱεράρχης ἔππευε μετὰ τοῦ διακόνου καὶ τοῦ κλητῆρός του, ἀμφοτέρων ὀπισθιμένων. Ἡ συγκίνησις εἶχε κορυφωθῆ. Ὁ Ἱεράρχης καὶ ἐπὶ τοῦ ἔκπου τοῦ ἀπέτεινε παραμυθητικὸς λόγους πρὸς τὸ πλῆθος ὅπερ ἐφώνησε:

— Ζήτω ἡ ἐλευθερία! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος! Κάτω οἱ ἀλλόφυλοι! Κάτω οἱ Βούλγαροι!

Ὁ Ἱεράρχης εἰς μάτην προσεπάθει ὅπως καθησυχάσῃ τὸ πλῆθος, ὅπερ ἦτο ἔνοπλον καὶ ἔτοιμον εἰς πᾶσαν θυσίαν τῆς ὥραν ἐκείνην. Ἡ Ἀρχή, κελῶς ποιοῦσα, δὲν ἐπενέβη, ἀλλῶς ἤθελεν διαδραματισθῆ φοβεραὶ σκηναί.

Καίτοι ἔπιπτε ραγδίαι βροχὴ τὸ πλῆθος συνάδουσε τὸν εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἱστορικοῦ Δαλόγκου ἀπερχόμενον Ἀρχιερέα, ἔξω τῆς πόλεως. Οἱ Ὀθωμανοὶ ὀπλίται οἵτινες ἐφρουροῦν ἐπὶ τῶν γεφυρῶν ἔφερον ὄπλα κατὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἱεράρχου, ὅστις ἤρξατο ἤδη περακαλῶν τὸν λαὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πόλιν τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἡ ἀπροσδόκητος διὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς διαδήλωσις αὐτὴ ἐνεποίησε βαθύτατην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς, τοὺς κατέλαβε δὲ φόβος μὴ ὁ χριστιανικὸς λαὸς ἐξεγερθῆ. Ἐγχετο δὲ τοῦ συμβούλιου ἐπὶ συμβουλίων συνεκροτήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, διειρομήθησαν καὶ πάλιν φυσίγγια εἰς τοὺς ὀπλίτας, ἡ πόλις δὲ διατελεῖ ἐν σφοδρῇ ἀνησυχίᾳ.

Πολὺ φοβοῦμαι . . . . .

K.

Ἄρθρο τῆς εφημερίδας "ΕΦΗΜΕΡΙΣ", του φύλλου τῆς 9ης Νοεμβρίου 1890
σχετικὸ με τις διώξεις των Ὀρθοδόξων στην Πρέβεζα

Αρχεῖο Ἰδρύματος "Ακτία Νικόπολις", Πρέβεζα